

MET TÊTAR VAN ELVEN REMBRANDT ACHTERNA

Wicher Schreuders

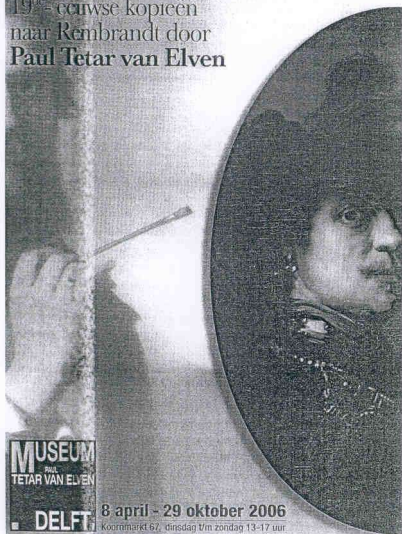
Het Rembrandtjaar 2006 was een goede aanleiding om als VVP iets te organiseren rondom deze grote schilder, die 400 jaar geleden werd geboren. En dan is het helemaal prachtig als we dit kunnen doen in eigen stad. Immers, in Museum Paul Têtar van Elven kan men diverse kopieën van Rembrandt's schilderijen bewonderen, gemaakt door de Delftse schilder Paul Têtar van Elven. De expositie werd geopend in april jl. en duurt voort tot eind oktober van dit jaar.

Op een zonnige en warme zaterdag, 10 juni jl., vond de VVP-excursie naar Museum Paul Têtar van Elven

Affiche tentoonstelling
Rembrandt Achterna

REMBRANDT ACHTERNA

19^e-eeuwse kopieën
naar Rembrandt door
Paul Tatar van Elven

MUSEUM
PAUL
TATAR VAN ELVEN

DELFT

8 april - 29 oktober 2006

Koornmarkt 67, dinsdag t/m zondag 13-17 uur

plaats. Er namen in totaal 28 personen deel aan de excursie, een aantal dat overeenkwam met de zomerse temperatuur van die middag. We werden gastvrij ontvangen door Lidy Thijse (directeur-conservator van het museum), Geeske Broekema en Daan de Quartel (voorzitter Stichting Museum Paul Têtar van Elven), die de rondleiding verzorgden, toelichtingen gaven en alle vragen beantwoordden.

Paul Têtar van Elven (1823-1896) kopieerde in zijn tijd – net als vele anderen – de werken van grote meesters uit eerdere eeuwen, met name die uit de 17^e eeuw. Tegenwoordig zou men onmiddellijk denken aan ongeoorloofd plagiaat, maar in die tijd was dit zeer gebruikelijk en toegestaan. Er waren wel enkele voorwaarden verbonden aan dit kopiëren. Tot de voorwaarden behoorde onder meer, dat men de gemaakte kopie niet ook van de naam of handtekening van de grote meester mocht voorzien. Indien men dat wel deed, zou immers later het verschil tussen het origineel en de kopie niet of nauwelijks meer kunnen worden onderscheiden, waardoor de kopie (onbedoeld?) ook veel meer waarde zou hebben. Een andere voorwaarde was, dat de kopie nooit op dezelfde grootte mocht zijn als het origineel. De maten van het originele werk stonden ergens beschreven, zodat men een kopie ook al om die reden later nooit als zijnde het origineel kon verkopen, want dat was door nameten eenvoudig te ontdekken. Er werden aan de 'navolgers' ook kwaliteitseisen gesteld, zodat niet zo maar iedereen zich voor dit doel bij een museum kon melden. Degenen die aan de gestelde eisen voldeden, werden in een register bijgehouden, waardoor het betreffende museum kon nagaan of de zich meldende navolger aan de eisen voldeed, alvorens deze aan de slag mocht.

Het idee in die jaren was, dat men pas zelf een groot schilder kan worden, als men de meesters kan navolgen door hun schilderijen na te schilderen. Pas als men dat kan, dan bewijst men over de benodigde vaardigheden te beschikken om zelf iets moois te maken. Bovendien zorgde het maken van kopieën ook voor een bron van inkomsten voor de navolgers. Zij waren immers zelf nog niet bekend en hun eigen werk verkocht dan nog niet zo goed. Om als kunstenaar dan toch te kunnen leven, was een andere bron van inkomsten erg welkom. Het naschilderen van bestaande meesterwerken was de enige manier om aan de vraag naar kopieën van de meesterwerken te voldoen. In diverse musea in binnen- en buitenland waren er zelfs aparte ruimten waar de 'navolgers' diverse schilderijen konden naschilderen. De na te

schilderen originelen werden voor dit doel voor een tijdje in die aparte ruimte geplaatst, waar dan meerdere navolgers tegelijk aan het werk waren. Ook in de normale expositieruimten waren wel navolgers aan het werk, maar daar stoorden de 'gewone' museumbezoekers zich wel eens aan. Men struikelde dan immers over de daar opgestelde schildersezels, bovendien werd het zicht op de tentoongestelde schilderijen dan ook wel eens belemmerd door die aan het werk zijnde navolgers. Voor Paul Tétar van Elven waren de inkomsten van de verkoop van kopieën een welkome inkomstenbron om nog weer eens naar het buitenland te kunnen reizen, of om daar nog langer te kunnen blijven, om musea te bezoeken en zo de grote meesterwerken zelf te kunnen bekijken. En om ook daar dan weer kopieën van te maken. Zo schilderde Tétar van Elven ook grote meesterwerken na, die hij onder meer in Parijs en Dresden bewonderde. Maar hij maakte bijvoorbeeld ooit ook een reis van een klein jaar naar Egypte, Griekenland en Italië.

Paul Tétar van Elven, op 13 september 1823 geboren in Antwerpen, was sinds 1854 leraar handtekenen aan de Koninklijke Academie in Delft, die vanaf 1863 verder ging als Polytechnische School, de voorloper van de huidige Technische Universiteit Delft. Hij verzamelde schilderijen en antiek, bovendien was hij zelf een zeer verdienstelijk schilder. Tétar van Elven woonde al vanaf 1855 in Delft, van 1864 tot 1894 in het pand – Koornmarkt 67 – waar nu het museum met zijn naam is gevestigd. Tétar van Elven's eerste echtgenote is in 1883 overleden, waarna hij in 1884 hertrouwde met een 30 jaar jongere vrouw. Na Tétar van Elven's pensionering verhuisde het echtpaar in 1894 naar Scheveningen. Al kort daarna, op 28 februari 1896, overleed Paul Tétar van Elven, die vervolgens op de begraafplaats Jaffa in Delft werd begraven.

Tétar van Elven wilde dat zijn woonhuis later als museum zou worden ingericht. Er werd in zijn testament vastgelegd dat dit zou gebeuren na het overlijden van zijn tweede echtgenote. Het huis werd verhuurd vanaf de verhuizing naar Scheveningen in 1894 tot 1926, kort na het overlijden van zijn 2e echtgenote in 1925. Vervolgens werd aan Paul's wens uitvoering gegeven, zoals ook in het testament van zijn 2e echtgenote nader was bepaald. De Stichting Museum Paul Tétar van Elven werd in het leven geroepen met het doel om het betreffende pand als museum in te richten. Al een jaar later, op 23 juni 1927, werd het museum geopend. Tétar van Elven had middels allerlei beleggingen een groot vermogen verworven, terwijl hij veel schilderijen en andere waardevolle voorwerpen had verzameld. Na het overlijden van zijn 2e echtgenote bleek er echter veel geld

te moeten worden besteed aan achterstallig onderhoud in nagelaten panden in Scheveningen, terwijl ook familieleden van de 2e echtgenote mee deelden in het nagelaten vermogen.

Paul Tétar van Elven schilderde zelf voornamelijk geschiedkundige tafereelen uit de 17e, 18e en 19e eeuw. Ook maakte hij portretten van zijn echtgenotes en ouders, alsmede enkele zelfportretten. In een aparte ruimte op de 1e etage van het museum zijn de door Tétar van Elven gemaakte kopieën van diverse Rembrandts te bewonderen.

We vinden in die ruimte De Nachtwacht, De Staalmeesters, De Anatomische Les en het Zelfportret met gepluimde muts. Deze kopieën van de originelen maakte Tétar van Elven met name in het (toenmalige) Rijksmuseum in Amsterdam (pas in 1885 betrok dit museum het huidige gebouw), in het Mauritshuis in Den Haag en in Dresden.

Aangekomen bij de door Tétar van Elven gemaakte kopieën van Rembrandt's meesterwerken bleven de VVP-ers nog enige tijd vol bewondering rondkijken, alvorens na een geslaagde excursie van ruim anderhalf uur weer huiswaarts te keren. Het bezoek aan dit, weliswaar kleine, museum was – niet alleen voor de Rembrandt-kopieën – zeker de moeite waard.